

уделено исследованию особенности дискреционных полномочий судов общей юрисдикции как субъектов осуществления правозащитной деятельности в Украине в пределах административного и криминального судопроизводства.

Ключевые слова: правозащитная деятельность, судебные органы, дискреционная власть, дискреция, дирекционные полномочия, правоприменительное усмотрение, судебское усмотрение.

Belozеров Е., Krivitsky Y. The discretionary plenary powers of judiciary bodies are considered as subjects of realization of law enforcement in Ukraine.

In the article the theoretical and practical aspects of discretionary plenary powers of judicial bodies are considered as subjects of realization of law enforcement in Ukraine. Essence, task of law enforcement of the state, and also mechanism and subjects of her realization, is certain. Going is analysed near understanding of nature of judicial discretion in modern legal science. The special attention is spared to research of feature of discretionary plenary powers of general courts as subjects of realization of law enforcement in Ukraine within the limits of the administrative and criminal rule-making.

Key words: law enforcement, judicial bodies, discretionary power, discretion, discretion directional, powers enforcement discretion, judicial discretion.

УДК 341.32-058.65(477)

Мазур Г. Є.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ДІТЕЙ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

У статті розглядаються правові проблеми дітей в умовах військової агресії на окупованих територіях України. Пропонуються шляхи вирішення нагальних питань щодо дітей, які виїхали із окупованих територій.

Ключові слова: війна, діти-переселенці, права дитини, волонтери, законодавство, збройні конфлікти, антитерористична операція (АТО), держава.

Війна, яка зараз триває, в Україні, насамперед б'є по дітях: діти-вимушені переселенці, діти-комбатанти (діти-солдати), діти, які зазнали фізичного або сексуального насилля, перебували у полоні, зазнали психологічних або фізичних травм, втратили батьків або зв'язок з батьками.

На сьогоднішній день не існує правдивої статистики про кількість дітей, втягнутих у збройні конфлікти і постраждалих від них. Діти, що переїхали із зони антитерористичної операції (АТО) пережили безліч різних стресових ситуацій. Як і дорослі, більшість дітей справляються з численними стресами, пов'язаними з становищем переселенця, однак, вони у більшості випадків травмують дитячу психіку, в результаті чого деякі діти стають психологічно вразливими. І це цілком зрозуміло, адже ці діти часто втрачають батьків, близьких людей, які за ними доглядали, братів і сестер, родичів і друзів, свій будинок, майно, іграшки, знайоме оточення, звичний образ повсякденного життя [7, с. 77].

Розв'язання проблеми дітей у цьому збройному конфлікті є одним із основних пріоритетів правозахисної стратегії, не лише тому, що діти, які потерпають зараз,

визначатимуть наше майбутнє, а й тому, що вони мають невід’ємні та невідчужувані права, закріплені в міжнародних і національних документах з прав людини.

У цей складний для України та її громадян час, що обумовлений окупацією з боку Росії Автономної Республіки Крим та зони антитерористичної операції (Донецька обл., Луганська обл.), держава затвердила ряд нормативно-правових актів, що визначають правовий статус переселенців, встановлюють гарантії дотримання прав, свобод та законних інтересів внутрішньо переміщених осіб, які були прийняті у відповідності до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та інших міжнародних договорів, які ратифіковані Верховною Радою України.

В Україні активно розвивають свою діяльність громадські організації метою яких є захист прав і свобод внутрішніх переселенців, серед яких “Всеукраїнська організація зі справ вимушених переселенців”, “Українська Гельсінська спілка з прав людини” та інші [6, с. 71].

Щодо прав дитини – це, перш за все, права людини. Тому захист прав дитини, моніторинг ситуації щодо дотримання цих прав і реагування на випадки як звичайних порушень так і на випадки порушень через недосконалість законодавства є одним з першочергових завдань як державних органів, до компетенції яких відноситься значна діяльність, так і громадських організацій, волонтерів, громадськості. Основна проблема у цій сфері полягає у відсутності комплексного підходу при врегулюванні питань, пов’язаних із захистом прав дитини. Намагаючись врегулювати те чи інше право дитини, суб’єкти законодавчої ініціативи не враховують та ігнорують норми інших законів, які так чи інакше також торкаються питань прав дитини. На жаль, про права дитини ми, зазвичай, говоримо лише напередодні Міжнародного дня захисту дітей.

Активісти часто не бачать підтримки держави і після переселення, не зважаючи на зростаючу кількість переселенців з дітьми. У справі переселенців вимальовується низка проблем: по-перше, це транспорт для евакуації з зон бойових дій, надання житла; по-друге, діти переселенці, які отримували ліки безкоштовно в містах, де жили, тепер не мають такої можливості. Виявилось, що в українському законодавстві немає відповідей на питання, як допомогти дітям в умовах збройного протистояння, евакуації тощо [7, с. 78].

Закон України “Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб” [2], як показала практика, виявився не результативним. Тому, потрібно на законодавчому рівні встановити можливість для переселенців позачергово влаштувати дітей в школи і дитячі садочки, а для студентів – можливість переведення в державні вищі навчальні заклади з наданням їм гуртожитків. Адже, очевидно, що законотворці не замислювалися над тим, що діти не можуть бути прийняті в школи та дитячі садочки понад встановлену санітарну норму. Так само як і студенти можуть бути зараховані до вищих навчальних закладів (ВНЗ) у разі наявності місць державного замовлення.

Наприклад, у Києві перебуває нині близько десяти тисяч дітей із сімей вимушених переселенців. А це – істотне збільшення кількості учнів у класах і дітей у дошкільних закладах з наслідками, що з цього випливають. Зрозуміло, що резерви не безмежні. Тому законодавчо, зокрема, і в бюджеті, необхідно визначити шляхи розв’язання цієї проблеми, передусім, виділити відповідні кошти за принципом “гроші

ходять за дитиною-переселенцем”.

Варто сказати і про “позитивну дискримінацію” дітей-переселенців, коли вони поза чергою отримують місця в переповнених дитячих садках, що може створити конфліктну ситуацію з місцевими батьками. Адже останні змушені записуватися в таку чергу за кілька років. І перші ознаки незадоволення вже відчутні. А в загальному по Україні із числа дітей-біженців з Донецької та Луганської областей до шкіл та дитсадків зараховано 76,6 тис. осіб. Це становить 53,7% від загальної чисельності дітей переселенців.

Отже, органи влади мають терміново шукати резерви для збільшення місць у садочках. І це може бути не лише відкриття нових груп, а, наприклад, цільове фінансування перебування дітей-переселенців у приватному навчальному закладі. Хоча звісно, кошти – це проблема. При тому, що навантаження на навчальні заклади зросло, додаткове державне фінансування не виділяється. Ну, а матеріальні проблеми сімей з Донецької та Луганської областей, а також Автономної Республіки Крим, які мають дітей-школярів, навчальні заклади намагаються вирішити самотужки. Вони проводять благодійні акції зі збору необхідних речей. Наприклад, акція “Збери портфель друзів”. Однак такі ініціативи мають фрагментарний характер і проблеми вирішують лише тимчасово [8].

Думаю, доцільно зараз би було з боку держави розробити комплексну програму для підтримки переселенців, в якій чітко буде прописано пільги та механізм їх фінансового захисту. Сім'ям, які приїжджають з окупованих територій дуже важко оплачувати своїм дітям як садочки, так і школи та навчання в університетах, це для них величезні гроші. Мабуть потрібна програма на національному рівні, що чітко регламентувала би які пільги мають діти-переселенці, а саме до такої програми варто включити, як можливо, безкоштовне харчування таких дітей, знизити плату за навчання.

Викликає занепокоєння і питання соціально-правового захисту неповнолітніх дітей, що перебувають у колоніях виправного типу. Сьогодні там перебуває чимало дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Таким чином, дитина-сирота, яка потрапляє до виправної колонії абсолютно “випадає” із законодавства, що стосується сфери міністерства соціальної політики. У свою чергу, орган опіки і піклування за місцем розташування колонії не цікавиться дітьми-сиротами, що перебувають тут, та нічого про них не знає [7, с. 80].

Опосередковано, наслідками війни є обмеження прав дітей на відпочинок. За повідомленням ТСН від 11 травня 2015 р., через російську окупацію Україна втратила 120 оздоровчих таборів у Криму та 70 – у Луганській та Донецькій областях. Це – чверть усіх закладів, які мала Україна.

Як бачимо у сфері захисту прав дитини існує чимало прогалин у законодавстві, що несуть за собою неабиякі проблеми та обмеження для малих українців.

Варто сказати й про бюрократичні перепони, щодо прав дітей на освіту, які створюються українською стороною. Так, документи про освіту, які видані в зоні окупації, не визнаються Україною. У листі Міносвіти “Щодо організації навчання у загальноосвітніх навчальних закладах осіб, що проживають на тимчасово окупованій території в Автономній Республіці Крим, місті Севастополі та у місцях проведення антитерористичної операції в Донецькій і Луганській областях” від 14 жовтня 2014 р.

вказується, що будь-які документи про освіту, видані “окупаційними структурами РФ та самопроголошеною “владою”, не мають і не матимуть у майбутньому жодної юридичної сили.

Для отримання можливості вступу до вищих навчальних (ВНЗ) та професійно-технічних закладів освіти випускники, що проживають в окупації “можуть продовжити навчання на території України за всіма передбаченими формами”. Як повідомляє Міносвіти, йдеться про дистанційну та екстернатну форми навчання. Тобто, ці учні або навчаються дистанційно, або стають біженцями. В будь-якому випадку, для отримання українського документа про середню освіту та всіх документів, необхідних для вступу до вищого навчального закладу (ВНЗ), випускник з окупованих територій або стає біженцем, або вимушений декілька разів перетинати лінію зіткнення (для реєстрації на екстернат, проходження державної підсумкової атестації та зовнішнього незалежного оцінювання). Наприклад, для отримання усіх необхідних для вступу документів та складання екзаменів випускник 11 класу, який проживає в окупованій зоні та немає можливості зупинитись на декілька днів на вільній території, буде вимушений як мінімум 6 разів перетинати лінію військового протистояння (чи так званий кордон між Автономною Республікою Крим і Херсонською областю) [9, с. 23-24].

Таким чином, молодих українців від початку їх дорослого життя привчають до думки про те, що Україна не турбується належним чином про своїх громадян. Тобто, відсутність належних умов для вступу випускників шкіл на вільній території України вимушує навіть патріотично налаштовану частину населення залишатись на окупованій території.

Близька до проблеми доступу випускників із окупованих територій проблема видачі документів про народження новим громадянам України, які народжуються в окупації. Ситуація аналогічна видачі атестатів та дипломів – наша держава відмовляється визнавати документи про народження, видані окупаційною владою. Зважаючи на це, особи, що проживають в окупації та мають бажання, щоб їх діти вважались громадянами України, будуть позбавлені такої можливості.

Вбачається, що в умовах розвитку електронних технологій, для цих громадян може бути надана можливість інформувати українські органи реєстрації шляхом електронних повідомлень. А українські органи реєстрації після проведення відповідних перевірок, інформують про готовність документів та можливості їх отримання на території України [9, с. 25].

Проблему дітей і війни неможливо вирішувати у відриві від загальної проблеми “держава-війна”. Тому політика щодо дітей має бути складовою загальної програми з відновлення територіальної цілісності та програми щодо адаптації переселенців.

Саме тому важливим індикатором системності державної політики щодо дітей та проблем, породжених війною, має стати створення відповідного органу, який би відповідав за реалізацію Стратегії відновлення територіальної цілісності України. На жаль, за місяці, що минули від початку російської агресії, Україна не має ні стратегії щодо окупованих територій та адаптації переселенців, ні єдиного органу, який би відповідав за їх реалізацію [9, с. 27].

Якщо Україна зацікавлена у збереженні людського потенціалу, то в її інтересах створити такі умови, за яких сім’ї з дітьми були б не лише зацікавленими у виїзді із

зони окупації, але й мали можливості до реалізації цих інтересів. Тому, найближчим часом, на наш погляд, доцільно було би:

– вирішити проблему з перепустками із зони окупації, зокрема, дозволити проїзд багатодітним сім'ям без оформлення необхідних документів;

– переглянути умови, що обмежують надання матеріальної допомоги на проживання ВПО(внутрішньо переміщених осіб) з числа тих, хто мають двоє і більше дітей;

– встановити вимоги щодо першочергово вирішення питань проживання сімей, які виїжджають із зони окупації разом з дітьми.

Крім того, варто врахувати, що сам переїзд для сімей з дітьми є затратним. Відповідно, було б доцільно встановити державну допомогу сім'ям з дітьми на виїзд з територій, які не контролюються Україною.

Практичні механізми, які б дозволяли здійснити виїзд дітей (в тому числі й абітурієнтів), багатодітних сімей із зони окупації та зони проведення військових дій в кінцевому результаті мали б наслідком:

– зменшення кількості жертв серед дітей у разі відновлення повноцінних військових дій;

– створення механізму із захисту патріотично налаштованої частини дітей та молоді;

– застосування механізму відтягування обдарованих та здібних дітей (через створення спрощеного механізму вступу до українських вищих навчальних закладів (ВНЗ) громадян, що проживають в окупації);

– карбування у свідомості громадян, що проживають в окупації, що Україна буде про них турбуватися, не зважаючи на те, що вони проживають в окупації [9, с. 30-31].

Думаю, у наш час доцільно було б законодавчо встановити поняття “дитина – жертва збройного конфлікту”, продовжувати і підсилювати надання фізичної, психологічної та соціальної допомоги дітям, які були чи могли бути завербованими або використовувалися у воєнних діях та ін.

Війна безжалюно, як чернетку, викидає наш ретельно вибудований світ. Переписує долі й перекреслює життя. Змінює пріоритети й цінності у дорослих. І звичайно ж, впливає на наших дітей. Не тільки на тих, хто став свідком бойових дій, насильства чи смерті, а й тих, кому довелося залишити звичні домівки, школу та друзів. Та й загалом всіх дітей України. Адже маленькі хлопчики й дівчатка насправді добре відчують реальність, бо чують розмови дорослих, вловлюють їхню нервовість, бачать новини по телебаченню. Врятувати життя дітей для багатьох дорослих стало головним завданням. І ось вони тут – між миром у нас і війною в їх рідному домі...

Діти – це майбутнє! Діти повинні жити у світі краси, а не перебувати в зоні конфлікту. Хочеться закликати суспільство об'єднатися і разом вимагати від держави конкретних, рішучих дій для захисту прав дітей та вирішення збройного конфлікту.

Використані джерела:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996 р. – № 30. – С. 141.
2. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 року // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 1. – С. 1.

3. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 30. – С. 142.
4. Про облік осіб, які переміщуються з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції: Постанова Кабінету Міністрів України від 01 грудня 2014 року № 509 // Урядовий кур'єр. – 2014. – № 185.
5. Про надання щомісячної адресної допомоги особам, які переміщуються з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції, для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2014 року № 505 // Урядовий кур'єр. – 2014. – № 184.
6. Карпенко К. В. Права внутрішніх переселенців із зони АТО і Криму / К. В. Карпенко // Збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної Інтернет-конференції: тези наукових доповідей. – 2015. – С. 71-75.
7. Лазоренко А. В. Проблеми прав дітей переселенців в Україні / А. В. Лазоренко // Збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної конференції: тези наукових доповідей. – 2015. – № 2 – С. 77-80.
8. Онищенко О. “Это мы не проходили...”: як навчалися діти-переселенці / О. Онищенко // Дзеркало тижня. Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gazeta.dt.ua/EDUCATION/eto-my-ne-prohodili-yak-navchalisya-diti-pereselenci-.html>
9. Гергега Г. Діти війни: дослідження проблем дитинства в Україні за умов військової агресії / Г. Гергега. – К. : Український інститут досліджень екстремізму, 2015. – 31 с.

Мазур Г. Е. Правовые проблемы детей Украины в условиях военной агрессии.

В статье рассматриваются правовые проблемы детей в условиях военной агрессии на оккупированных территориях Украины. Предлагаются пути решения насущных вопросов детей, выехавших с оккупированных территорий.

Ключевые слова: война, дети-переселенцы, права ребенка, волонтеры, законодательство, вооруженные конфликты, антитеррористическая операция (АТО), государство.

Mazur H. Legal problems of children under Ukraine military aggression.

The article deals with the legal problems of children in military aggression in the occupied territories of Ukraine. It offers ways of solving urgent issues of children who went to the occupied territories.

Key words: war, displaced children, children's rights, volunteers, law, armed conflicts, anti-terrorist operation (ATO) state.

УДК: 329(477) 14-054.72“19”

Скибенко О. І.
Національна академія внутрішніх справ

**ПРОБЛЕМА РЕФОРМУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ
ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ЮРИДИЧНІЙ НАУЦІ**

Стаття присвячена розгляду основних науково-теоретичних концепцій, що були напрацьовані вітчизняною правовою наукою у сфері вивчення діяльності органів прокуратури України та розробки основних методологічних підходів у удосконаленні та реформуванні їхньої діяльності.

Ключова слова: органи прокуратури, Закон України, концепція, прокурорський нагляд, інститут, конституційно-правовий статус.

15 липня 2015 року вступив в дію прийнятий Верховною Радою України новий Закон України “Про прокуратуру”, який спрямований насамперед на реформування